

παντήσῃ εἰς τὰς ἐπικρίσεις αὐτοῦ, τόσῳ μᾶλλον, ὥστε αἱ ἐπικρίσεις αὗται καταδεικνύουσι προδήλως ἄνθρωπον, ἀδόκιμον οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν Οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ἅπαντα τὰ φιλολογικά, ἱστορικά καὶ φιλοσοφικά ζητήματα, ὅσα ἐπεχείρησε νὰ ἐξετάσῃ. Διότι τί σπουδαϊολογῶν δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἄνθρωπον, ὅστις, παραβιάζων τοὺς ἀπλουστέρους κανόνας τῆς ἠθικῆς καὶ λογικῆς συζητήσεως, περὶ μὲν τοῦ συγγραφέως πάντοτε ἀτέμνωσ ἐκφράζεται, τῶν δὲ λόγων αὐτοῦ, ὧν πρὸ πολλοῦ προμελετᾷ καὶ χαλκεύει τὴν ἀνασκευὴν, οὐδόλως μνημονεύει; Τί ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς ἄνθρωπον ὅστις, ἀρχόμενος μὲν λέγει, ὅτι τὰ Προλεγόμενά μου εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ μεταφράσεις τοῦ Βλαγκῆ, προϊὼν δὲ ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐτεροδοξῶ πρὸς τὸν Βλαγκῆν, ὁ αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγον ἐξυμνεῖ τὰς ἰδέας τοῦ Βλαγκῆ ὡς ἀξιολόγους καὶ ὀρθοτάτας, ἐπὶ δὲ τέλους, δι' ὅλης τοῦ τῆς διατριβῆς πρεσβεύει δόγματα ἀντίθετα πρὸς τὰ τοῦ σοφοῦ Οἰκονομολόγου; Τί πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις, καὶ γραμματικῶς καὶ κριτικῶς παρεξηγῶν τὰ κείμενα τοῦ τε Ἡσιόδου καὶ Πλάτωνος, παραγνωρίζει ὁλόκληρον τὸν χαρακτῆρα τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων; Τί πρὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τοσοῦτον περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς θρησκείας παραλογιζόμενον, ὥστε νὰ συμπεραίνῃ ἐπὶ τέλους, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ μεταβάλλων τὸν φυσικὸν κόσμον ἐκ προσώπου νοσούντος καὶ βουλομένου εἰς νοητὸν ἀντικείμενον, ὁ ἀποσπᾶσας τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς κοινωνίας, ὁ ἀνορθώσας καὶ ἀγιασας τὴν φιλοπονίαν, ὁ προκηρύξας διὰ τοῦ εἰσάματος τοῦ Παύλου, « Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν », καὶ « Εἰ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω » ὅτι ὁ χριστιανισμὸς, λέγω, οὐδόλως ἐπενήργησεν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἀν καὶ ὁμολογῇ κακοζήλως γράφων, ὅτι « συνετέλεσεν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ψυχῆς »;

Τί πρὸς τὸν βλαστήμῳ ἰσχυριζόμενον, ὅτι « τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀγαθὰ πάντα ἄλλη θρησκεία, (καὶ ἡ ἐπαγγελιομένη εἰς τὴν αἰμοδαφῇ καὶ καταστρεπτικῇ μάχαιραν τοῦ Μουτουλμάνου τὴν αἰωνίαν μακαριότητα,) ἦν καὶ εἶναι ἐπιτηδεῖα νὰ προμηθεύσῃ; »

Τί πρὸς τὸν γράφοντα θαρρόντως, τῷ 1851 ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ τὸν κολοσσαῖαν τοῦτον παραλογισμόν, εἰς ὃν δὲν ἤθελε περιπέσει, πιστεύω, οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἰουλιανὸς ὁ ἀποστάτης, ἀν ἔζη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἡμῶν, παραλογισμόν περιφανέστατον, ἐν ᾧ ἀψευδῶς ἐκτυποῦναι ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ κριτικὴ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἱκανότης, ὅτι δηλ. ἐν τῇ ἀρχαιότητι « αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι τοσαῦτον ἐτελειοποιήθησαν, ὥστε ὀκτωκαίδεκα αἰώνων Χριστιανισμὸς δὲν κατάρθωσεν ἐκπεσούσας νὰ ἀναδιβάσῃ εἰς τὴν κοτάρτασιν, ἦν (!) ἦσαν τὸ πάλαι; » !!!

Τί τελευταῖον ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς ἄνθρωπον, ὅστις, ὡς οἱ βασιανιστὰὶ καὶ δῆμιοι τοῦ Γαλιλαίου, ἀρνεῖται τὴν κίνησιν τῆς γῆς, ἀρνεῖται, λέγω, τὴν ἀπὸ τοῦ

Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τὰ πρότω πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος, οὕτω δὲ ἐξελέγχεται ὥς οὐδέποτε ἀσχοληθεῖς εἰς τὴν ἐπαγωγολάτῃν σπουδῇ τῆς ἱστορικῆς ἀναμορφώσεως τῶν φυσικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν περὶ ἧς πραγματεύονται τὰ προλεγόμενα, ὧν ἐπεχείρησε τὴν ἀνασκευὴν;

Ἐκτοξεύων δὲ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὰ βέλη του κατ' ἐμοῦ, μὴ ὑποσχεθέντος νὰ προσφέρω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου τὰ πρωτόλεια τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ τὰς δοκιμωτέρας θεωρίας τῶν διδασκάλων αὐτῆς, ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ καταφέρεται καθ' ὅλων, ὅσα περὶ ἀρχαιότητος καὶ Χριστιανισμοῦ ἐπρέσβουσιν οἱ διασημότεροι τῶν Ἀγγλῶν, Γερμανῶν, Ἰταλῶν καὶ Γάλλων συγγραφέων.

Εὐχόμενος νὰ μὴ τύχῃ τὸ βιβλίον μου ἐπικρίσεων ἀξιωτέρων ἀπαντήσεως, βεβαιῶ, ὅτι περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἡ περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, οὐδέποτε οὐδέ λέξιν ἔγραψα.

Ἐν Ἀθήναις, 2 Σεπτεμβρίου 1851.

I. A. ΣΟΥΤΣΟΣ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΤΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΟΥΤΟΥ.

Διαρκούσης εἰσέτι τῆς βραχείας τοῦ 1802 ἔτους εἰρήνης, ξένος τις ἦλθεν εἰς τὰς Ἡρακλείους στήλας (Gibraltar) κομίζων συστατήρια ἐκ μέρους ἐμπορικῆς οἴκου τῆς Ἰταλίας πρὸς ἄλλον τοιοῦτον τῆς πόλεως ταύτης, σκοπὸς τῶν ὁποίων ἦτο ἡ σύνδεσις ἀμοιβαίων σχέσεων. Ὁ ἐμπορος τῶν Ἡρακλείων στήλων, ἀναγνούς τὰς ἐπιστολάς, ὑπεδέχθη μετὰ πολλῆς εὐμενείας τὸν κομιστήν, καὶ τὸν ἐθεώρησεν ὡς οἰκεῖον, παρουσιάσας αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν διοικητήν. Ὁ ξένος ἐξέφρασε θαυμασμόν διὰ τὰ κολοσσαῖα ὄχυρά, προσεπιφέρων ὁμῶς παρατηρήσεις ἐξ ὧν ἀπεδεικνύετο εἰς ἄκρον ἀμαθῆς περὶ τὴν ὀχυρωματικὴν. Συγχρόνως εἶδε τὴν ἄλλως πολλὰ φυσικὴν περιέργειαν τοῦ νὰ ἴδῃ τὰ μᾶλλον ἀξιοπεριέργα τῆς πόλεως, εἰς ὃ καὶ συγκατετέθη πρεθύμως ὁ διοικητὴς εἰσβιβάσας αὐτὸν εἰς διάφορα μέρη ὡς ἀληθὲς ὁδηγός. Ὁ παράδοξος θαυμασμὸς καὶ αἰγελοῦται παρατηρήσεις τοῦ ἐμπόρου παρεῖχον ἀφορμὰς ἱκανὰς θυμηδίας πρὸς τὸν διοικητήν, ὅστις, θαυνοθεὶς μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας νὰ ὁδηγῇ αὐτὸς μόνος τὸν ξένον, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ περιέρχεται ἐλευθέρως τὸ φρούριον μεταξὺ τῶν σκοπῶν, αἵτινες συνείθισαν νὰ τὸν θεωρῶν οἰκεῖον ὡς σκῆλον τοῦ συντάγματος. Μετὰ τινῶν ἡμερῶν διατριβῇ, ἐνῶ ἐμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ, μεταδὼς ὁ φιλοξενήσας αὐτὸν ἐμπορος, ὅστις συνείθιζε ν' ἀγοράζῃ μόνος τὰ καθημερινὰ ἐφόδια τῆς οἰκίας του, εἰς τὸ ἰχθυοπωλεῖον πρὸ τοῦ προγυμνασίου, εἶδεν ὅτι ἐφόρει κατὰ λάθος πῖλον ξένον καὶ παλαιότερον. Παρατηρήσας δὲ καλῶς αὐτὸν ἐγνώρισεν ὅτι ἦτο ὁ τοῦ Ἰταλοῦ ἐμπόρου· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πῖλος αὐτὸς εἶχε τι ἀσύνηθες, τὸν ἐξιχνίασε περιεργώτερον, καὶ ἀνεκάλυψεν ὅτι ὑπὸ τὸ ἐσωτερικὸν ἐνδύμα αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ διώτερον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρύπτοντο σφέδια καὶ ἄλλαι ἄξιας λόγου σημειώσεις ἀφορῶσαι τὸ

φρουρίον, ἐξ ὧν προέκυπτεν ὅτι ὁ περὶ τὴν ὀχυρωμα-
τικὴν ἀμαθὴς ἐκείνος ἔμπορος, ἐγνώριζεν αὐτὴν κατὰ
βάθος. Ὁ ἀνακαλύψας τὰ ἐγγράφα ταῦτα ἐσπευσε
ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν βουλευτὴν. Ἀλλ' ἐν τούτῳ
ὁ ἄλλος, μὴ εὐρὺν τὸν πλὸν του, καὶ ὑποπτεύσας μὴ
συνέβη τι ἀπευκταῖον ἱκανὸν νὰ ἐμβάλῃ εἰς κίνδυνον
καὶ αὐτὴν τὴν προσωπικὴν του ἐλευθερίαν, ἔδραμε πρὸς
τὸν λιμένα, ἐπέβη πλοιαρίου, καὶ πρὶν ἢ ὁ φίλος του
ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀπεμακρύνθη τοῦ φρου-
ρίου διευθυνόμενος πρὸς τὰ Γάζειρα. Ὅταν δὲ ἐ-
φθασεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἐπισκερθεὶς τὸν Πρόξε-
νον τῆς Μεγάλης Βρετανίας, διηγήθη πρὸς αὐτὸν τὸ
αἶτιον τῆς αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς του ἐκ τοῦ ἀγ-
γλικοῦ φρουρίου, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐγγράφων
καὶ τῶν σχεδίων του. «Ἀδιάφορον ὁμῶς, προσέθηκε
δακτυλοδεικτῆσας τὸ μέτωπόν του, τὰ ἔχω ὅλα ἐδῶ
ἐντὸς αὐτοῦ· ὀνομάζομαι Βερναρδόττης.» Ἀς ἐνθυμη-
θῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ Ναπολέων, διαμένων ἐν τῇ
Ἀγίᾳ Ἐλένῃ, ἐδήλωσε τὸν σκοπὸν τὸν ὅποιον εἶχε
τοῦ νὰ ἐκπορθήσῃ τὰς Στήλας τοῦ Ἡρακλέους, καὶ
ποῖα μέσα ἐμελλε νὰ μεταχειρισθῇ, καὶ ὁπόσας δυ-
νάμεις, καὶ ὅτι δὲν ἀμφέβαλλε διόλου περὶ τῆς ἐπι-
τυχίας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ πεποιθήσις του προήρ-
χeto ἐκ τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἐδωκεν ἐκεῖνος
ὅστις ἔφερε μετὰ ταῦτα τὸ στέμμα τῆς Σουηδίας.

Ἐκ τῆς Naval and Military Gazette.

ΜΙΑΦΟΡΑ.

ΑΝΤΙΔΟΤΟΝ ΑΠΤΑΙΤΟΝ κατὰ τῶν νόσων
τῶν δημοσίων ὑπηρετιῶν.

Ὅτε ὁ Κ. Κόρουϊν, ὀνομάσθη κατὰ πρῶτον ὑπο-
γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν
ὑπουργείου ἐν τῇ ἀρκτῳᾷ Ἀμερικῇ, παρετήρησεν ὅτι
ὅλοι οἱ ὑπηρετοῦντες παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τούτῳ, ἐ-
νόσουν, κατὰ μέσον ὅρον, τὸ ἥμισυ τοῦ ὠρισμένου
πρὸς ἐργασίαν χρόνου, καὶ ὅτι, εἰ καὶ νοσοῦντες το-
σούτῳ συνεχῶς, δὲν ἀπέθνησκον ὁμῶς πώποτε εὐδαί-
α ἐξ αὐτῶν. Ἡ τελευταία αὐτῇ παρατήρησις ἐνέπνευ-
σε πρὸς αὐτὸν τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ αὐτοσχεδιασθῇ ἱα-
τρὸς, καὶ νὰ ἐκδίδῃ συνταγὰς πρὸς θεραπείαν τῶν
ἀσθενῶν.

Ἡ πρώτη του συνταγὴ διελάμβανεν ὅτι, ὅστις τῶν
δημοσίων ὑπηρετῶν δὲν ἔλθῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐπὶ
τινα ῥητὸν ἀριθμὸν ἡμερῶν, ἐξ αἰτίας νόσου, νὰ
καθυποβάλλεται εἰς ἐλάττωσιν ἀνάλογον τοῦ μισθοῦ
του· ὅστις δὲ παρατείνῃ τὴν ἀπουσίαν του πλεον
τοῦ χρόνου τούτου, νὰ ἀναγκάζεται ἢ νὰ ἀποθνήσκῃ,
ἢ νὰ παραιτῇται τῆς θέσεώς του. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς
θεραπείας κατώρθωσε ἀμέσως τέρατα καὶ σημεῖα
διότι, ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ὅλοι ἀνεξαίρετως ἰάθησαν,
καὶ δὲν ἤρθεν ἄλλοι πλεον καὶνείς. Καὶ τὸ περιεργώτερον,
ὁ Κ. Κόρουϊν διεκήρυξεν, ὅτι ποτὲ ἄλλοτε δὲν ὑπῆρξαν

δημόσιοι ὑπηρετῆται τόσῳ ὑγιεῖς καὶ τόσῳ ἐργοδιώκται
ὅσῳ οἱ τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργείου.

Τὴν ἀποτελεσματικωτάτην ταύτην συνταγὴν συνι-
στῶμεν θερμῶς εἰς τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Ἑλλάδος.

ΜΑΓΕΙΑ. Ἡ Εὐρώπη καὶ ἰδίως ἡ Γαλλία, κομπά-
ζουσιν ἀδιακόπως ἐπὶ σοφίᾳ καὶ προκοπῇ τῶν φώτων
καὶ τοῦ πολιτισμοῦ· καὶ ὁμῶς πολλὰ παλλάκις συμβαί-
νουσιν ἐν αὐταῖς, ἅτινα οὐδὲ πιστεύονται παρ' ἡμῖν, οἱ-
τινες καὶ ἀμαθέστεροι καὶ ἥττον πεπολιτισμένοι ἐκείνων
εἴμεθα. Ἰδοὺ τί ἀνέγνωμεν ἐν τισὶ τῶν τελευταίων
Γαλλικῶν ἐφημερίδων·

«Ἡ ἀστυνομία τῶν Παρισίων καταρίνεται εἰς
τὴν ἀνάκρισιν ὑποθέσεως ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται μέχρι
τίνος ἡ εὐπιστία καὶ ἡ γοητεία ἰσχύουσι καὶ κατὰ
τὸν λεγόμενον σοφὸν τοῦτον αἰῶνα. Γυνή τις, Σ . . .
τὸ ὄνομα, κατοικοῦσα εἰς τὴν ὁδὸν Ῥοσκοῦάρ, κατε-
γίνετο δημοσία, ὥς τοῦλάχιστον ἦτο γνωστὸν κατὰ
τὴν συνοικίαν ἐκείνην, εἰς ἱατρικὰ καὶ μαγνητικὰ ἔρ-
γα· ἀλλ' ἰδίως ἔλεγεν εἰς πολλοὺς ὅτι ἐκοινωνε μετὰ
τῶν καταχθονίων πνευμάτων, ὅτι ἐξώρχιζε τὰ δαι-
μόνια, ὅτι συνετέλει εἰς τὸ νὰ εὐδοκιμήσωσιν ἢ ν' ἀ-
ποτύχωσιν αἱ ἐπιχειρήσεις, καὶ τὰ τοιαῦτα.

«Ἀλλ' ἂς μὴ νομίσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὸ πελα-
τικὸν τῆς μάγου ταύτης συνέκειτο ἐξ ἀνθρώπων ἐν-
δεῶν πνεύματος καὶ χρημάτων· ἐξ ἐναντίας, μεταξὺ
τῶν προσερχομένων ἦσαν καὶ ἔμποροι, καὶ ἰδιοκτῆται,
καὶ γυναῖκες ἐκ τάξεως ἐπιφανοῦς τῆς κοινωνίας. Δι'
ἐκαστον δὲ συμβούλιον ἐλάμβανε δρ. 5. καὶ λ. 58, καὶ
ἄλλας τόσας συμπληρωτικὰς διὰ φιάλιον περιέχον
θαυμάσιον ἱατρικόν, τὸ ὅποιον, ὑποβληθὲν εἰς χημικὴν
ἀνάλυσιν, ἀνεγνωρίσθη ὡς ἄπλοῦν ὕδωρ πιτύρου.

» Ἡ ἀστυνομία, ἐνεργήτασα κατ' οἶκον ἔρευναν,
κατέσχε, πλὴν τοῦ θαυμασίου ἱατρικοῦ, πλῆθος βι-
βλίων ἀλληγορικῶν, ὡς π. χ. Τὰ μυστήρια τῆς Λευ-
κῆς μαγείας, Τὸν κόκκινον δράκοντα, Τὸ κλειδίον
τῶν ὀνείρων, καὶ ἄλλα παρόμοια. Μετὰ ταῦτα δὲ
ἀνέκρινε καὶ τινὰς τῶν πελατῶν αὐτῆς.

» Θέλομεν ἀναφέρει μίαν μόνην ἐξ ὧν τῶν κα-
ταθέσεων, ἐπειδὴ αὐτὴ ἀρκεῖ νὰ πληροφορήσῃ τὸν ἀ-
ναγνώστην περὶ τοῦ εἶδους καὶ ὧν τῶν ἄλλων. Κύ-
ριός τις, Δ . . . καλούμενος, ἰδιοκτῆτης, μαθὼν τὴν
μυστηριώδη δύναμιν τῆς Σ . . . τὴν ἐσυμβουλευθῆ περὶ
τῆς πενθερᾶς του ἥτις, καθὰ εἶπεν αὐτός, κατεσπα-
ράσσετο ὑπὸ ὀπτασιῶν ὑπερφύων. Ἡ νόσος ἦτο σπου-
δαιοτάτη· ἡ Κυρία Σ . . . συνδιελέχθη μετὰ τοῦ συν-
ήθους πνεύματος· ἀλλ' αὐτὸ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν εἶχεν
ἱκανὴν ἰσχύϊν διὰ νὰ καταβάλῃ τὸν πειράζοντα τὴν
πενθερὰν δαίμονα. Ἀνάγκη ἄρα νὰ προστρέξωσιν εἰς
ἄνωτέραν τινὰ δύναμιν· μόνῃ δὲ δυσκολία ἦτο ὅτι ἐ-
πρεπε νὰ δαπανηθῶσι πρὸς τοῦτο πλείοντα. Ἀλλ' ἐ-
πειδὴ ὁ Κύριος Δ . . . εἶπεν ὅτι ἦτο ἐτοιμος νὰ
ὑποβληθῇ καὶ εἰς νέας θυσίας, ἀπεφασίσθη νὰ ἐπανέλ-
θῃ τὴν ἐπιούσαν.

Τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ Κυρία Σ . . . παρουσίασεν
εἰς τὸν παλάτην τῆς ἀνθρωπίνου τινα φέροντα ἔνδυμα
ἀλλόκοτον, εἰποῦσα ὅτι ἦτο ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως. Ὁ Παναγιώτατος, ἐξετάσας μετὰ προσ-
οχῆς τὰ μυστικά του βιβλία, ἀνέγνω ἐξορκισμοὺς,